WILEY

The Scandinavian
Journal of Economics

Om beskattning af vinst å afyttring af genom nyteckning i redan existerande aktiebolag förvärfvade aktier

Author(s): David Davidson

Source: *Ekonomisk Tidskrift*, Årg. 22, häft 11/12 (1920), pp. 296-306

Published by: Wiley on behalf of The Scandinavian Journal of Economics

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3472502>

Accessed: 27-06-2016 03:50 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://about.jstor.org/terms>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Wiley, *The Scandinavian Journal of Economics* are collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Ekonomisk Tidskrift*

Om beskattning af vinst å afyttring af genom nyteckning i redan existerande aktiebolag förvärfvade aktier.

Af David Davidson.

En af förutsättningarna för att *beskattningsbar* realisationsvinst enligt inkomstskatte- och bevillningsförordningarna skall anses föreligga är att den afyttrade egendomen förvärfvats genom köp eller byte. När egendomen utgöres af aktier, har fråga uppstått, om förvärf af aktier genom teckning skall betraktas såsom förvärf genom köp eller byte och sålunda, om vinst å afyttring af på detta sätt förvärfvade aktier bör beskattas, ifall icke 5 år förflutit mellan teckningen och afyttringen.

Som bekant har regeringsrätten i några utslag resolverat, att om den, som genom teckning förvärfvat aktier, sedermera inom 5 år försäljer dessa, vinsten skall betraktas såsom beskattningsbar realisationsvinst. Af referatet i regeringsrättens årsbok framgår ej, om berörda aktier tecknats vid bolagets bildande eller först sedermera vid ökning af aktiekapitalet.

Jag har redan i en föregående uppsats uttalat min åsikt angående dessa resolutioner och anført de synpunkter, som enligt min mening tala emot att betrakta dylik vinst såsom beskattningsbar realisationsvinst.¹

På grund af det resultat, hvartill jag sålunda kom, hade jag ej någon anledning att skilja mellan det fall, då aktieteckningen skett i ett under nybildning varande bolag, och det fall, då teckningen skett vid ökningen af ett redan förefintligt aktiebolags kapital. Jag har därefter fått anledning undersöka, om dessa två fall i förevarande afseende böra bedömas lika, d. v. s. huruvida, äfven om den af regeringsrätten tillämpade regeln skulle godkännas beträffande försäljning af aktier, som tecknats då ett aktiebolag nybildades, däraf skulle följa, att den äfven vore giltig beträffande försäljning af aktier, som förvärfvats genom teckning i sammanhang med ökning af ett aktiebolags kapital.

Grunden till regeringsrättens nyssnämnda resolutioner är icke angifven, men denna måste tydligen vara antingen den, att teckning af aktier i bolag anses *vara* ett köp eller byte, eller ock den att sådan teckning måste anses såsom ett med köp eller byte likartadt förvärf. Regerings-

¹ Se denna tidskrift årg. 1915 sid. 358.

rådet Palmgren anger i »Själfdeklaration», att den senare tolkningen är den rätta (se 12:te uppl. sid. 61). Om detta är riktigt, kan ju ej säkert afgöras, men förefaller mycket sannolikt, då det ju ej är antagligt, att regeringsrättens medlemmar skulle vilja betrakta aktieteckning såsom ett verkligt köp eller byte i rättslig bemärkelse.¹

När det är fråga om aktier, tecknade vid ett aktiebolags bildande, kan emot detta regeringsrättens betraktelsesätt anmärkas, såsom i min nyss omnämnda uppsats skedde, att detsamma innebär en alldeles för långt gående analogisk utvidgning af skatteförfattningarnas realisationsvinstbegrepp. Till de skäl, hvarpå jag stödde detta mitt påstående och till hvilka jag här får hänvisa, vill jag foga ytterligare följande. Betraktas teckning af aktier i ett under bildning varande aktiebolag såsom ett köp eller kvasiköp, så skulle det för tecknad aktie inbetalda beloppet motsvara köpeskillingen och den tecknade aktien köpeobjektet. Detta köp eller kvasiköp skulle då utmärkas af den unika egendomligheten — som ej förefinnes vid något annat köp — att köpeskillingen för köpeobjektet aldrig kan sättas för hög: aktiens reala värde stiger ju i samma proportion som det för aktien inbetalda beloppet stiger. Detta förhållande innebär ju ett synnerligen starkt skäl emot plausibiliteten af regeringsrättens analogibildning.

Men om man skulle sätta sig öfver dessa betänkligheter och godkänna regeringsrättens betraktelsesätt, när det gäller teckning af aktier vid ett aktiebolags bildande, är det därmed ej afgjort, att samma betraktelsesätt är hållbart beträffande utdelning eller teckning af aktier vid ökning af aktiekapitalet i ett redan förefintligt aktiebolag. Att utreda denna fråga är uppgiften för denna uppsats.

Härvid är det först nödvändigt att i visst afseende något närmare karaktärisera det med köp eller byte likartade förvärf, som, enligt regeringsrättens uppfattning, aktieteckning i under bildning varande bolag skulle representera.

Föremålet för detta förvärf är en rätt, som ibland kallas för aktierätt och hvars rättsliga natur är omtvistad. Denna rätts innehåll hos oss anges i en mängd olika §§ i lagen om aktiebolag. Ett sammanfattande uttryck för denna rätts kvalitativa innehåll är svårt att finna. I §§ 39 och 47 aktiebolagslagen stadgas, att aktieägare vid emission af nya aktier i gammalt bolag i allmänhet äger rätt att erhålla det antal nya aktier, som svarar mot hans »andel i det förutvarande aktiekapitalet». I ett yttrande af lagrådet angående det kommittéförslag, som låg till grund för nu gällande lag om aktiebolag (se Nytt Jur. Arkiv II, 1910, n:r 14, sid. 50) säges, att när nya aktier utgifvas, vinnes för dessa aktier »andel i bolagets befintliga tillgångar.» Intetdera af dessa uttryck är fullständigt och fullt träffande. Det kan dock, med vissa inskränkande kvalifikationer, sägas att hvarje aktieägare har en mot förhållandet mellan hans aktier och aktie-

¹ Jfr Almén, Köp och byte af lösegendom. 2:dra uppl. I, sid. 6 not 9.

kapitalet i dess helhet svarande ideell andel af bolaget, som yttrar sig i rätt till motsvarande andel dels af bolagets vinst, när denna utdelas, dels af bolagets behållna tillgångar vid bolagets upplösning, där ej i bolagsordningen annorlunda stadgats, vidare rösträtt i proportion till aktieinnehaf med vissa inskränkningar, m. m. Det är i denna bemärkelse som uttrycket »aktieägares andel i bolaget» i det följande användes.

Under förutsättning att alla aktieägare ha samma rätt, anges hvarje aktieägares andel af ett bråk, som har det nominella beloppet af hans aktieinnehaf till täljare och hela aktiekapitalets belopp till nämnare.¹ Den *absoluta* storleken af dessa belopp hvar för sig är däremot ej af afgörande betydelse i förevarande afseende. Begreppsmässigt vore det, som bekant, ej något hinder för att hvarje aktie betecknades blott såsom en viss kvotdel i bolaget t. ex. $\frac{1}{1,000} \frac{1}{10,000}$ o. s. v. Att så ej får ske, beror bl. a.

på att det är nödvändigt af praktiska skäl att alltid kunna konstatera, att bolagets behållna tillgångar ej *understiga* ett visst belopp, och ha garantier för att detta sistnämnda alltid är fallet. Något rättsligt hinder för att aktiekapitalet ensamt eller i förening med bolagets öfriga fonder understiger bolagets behållna tillgångar finnes däremot som bekant icke.

Då jag nu öfvergår till mitt egentliga ämne, har jag först att erinra om vissa lagstadganden, som gälla för nyemission af aktier i redan förefintligt bolag, nämligen de som tillförsäkra aktieägare rätt att, då aktiekapitalet ökas genom utgifvande af nya aktier, vare sig betalning för dessa skall äga rum eller öfverföring till aktiekapitalet af besparade vinstmedel skall ske, af de nya aktierna i regeln erhålla det antal, som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet, d. v. s. hans andel i bolaget. För att inskränkning i denna rätt skall kunna ske fordras antingen att bestämmelse härom finnes intagen i stiftelseurkunden för bolaget, resp. bolagsordningen eller ock att samtliga aktieägare medgifvit, att sådan inskränkning må ske (§§ 39 och 47 jfrda med 6, 17, 91 och 92). Genom dessa bestämmelser har hvarje aktieägare i regeln garanterats rätt att, om han så önskar, alltid bibehålla samma andel i bolaget som han en gång förvärfvat.

Den synpunkt, som motiverat dessa bestämmelser, har varit ej blott att förhindra, att en aktieägare skulle kunna beröfvas sin vederbörliga andel i de vinstmedel, som bolaget redan samlat, eller rätt i afseende å de öfriga medel utöfver aktiekapitalet, som bolaget redan förvärfvat, utan ock att tillförsäkra honom vederbörlig andel i de framtida vinstutsikter, som bolaget kan komma att erbjuda. Visserligen tillkommer det bolags-

¹ Där aktier med företrädesrätt finnas i ett bolag, blir uttrycket »för hvarje aktieägares andel i bolaget» mer invecklad. På denna punkt behöfver jag ej ingå, då den följande utredningen inskränkes till de fall, då dylika aktier icke förefinnas, hvilket väl är det vanliga.

stämman att besluta, om vinstmedel skola utdelas eller icke, men äfven om utdelning ej sker, erhålla aktieägarna ju indirekt del i dessa vinstmedel, då desamma ej kunna genom något bolagsstämmebeslut fränhändas bolaget (§§ 66, 55 och 91), och de vid bolagets upplösning skola jämte bolagets öfriga tillgångar proportionellt fördelas på aktieägarna efter deras innehaf af aktier (§ 114).

Vår aktielag är sålunda byggd på den principen, att, såvidt möjligt är, hvarje aktieägare bör kunna få bibehålla den kvotdel i ett aktiebolag, som han en gång förvärfvat. När alla aktier medföra samma rätt, gäller denna princip så godt som utan inskränkning, och dess förverkligande möjliggöres genom föreskriften, att då i ett bolag nya aktier utgifvas, skall hvarje aktieägare af dessa nya aktier erhålla det antal, som proportionellt motsvarar hans förutvarande aktieinnehaf.¹ Fastän, genom ökningen af aktiernas antal, den andel i bolaget, som hvarje *aktie* representerar, kommer att minskas, har dock hvarje *aktieägare* i sin makt att bevara sin andel i bolaget oförminskad.

Denna princip spelar en afgörande roll beträffande den fråga, som är föremålet för denna uppsats, och som, för att ej alltför mycket inkrängla framställningen, begränsas till de fall — och dessa äro ju de allra vanligaste — då alla aktierna i ett bolag medföra samma rätt.

Den rättsliga och ekonomiska grundvalen för denna princip framträder tydligast vid emissionen af s. k. gratisaktier. Den rätta karaktären af detta slag af aktieemission får naturligtvis ej sitt adekvata uttryck i den populära benämningen *gratisaktier*, ty dessa aktier erhållas ju ej gratis.

Den rättsliga karaktären anges af lagen om aktiebolag § 47 såsom en öfverföring till aktiekapitalet af besparade vinstmedel, öfver hvilka bolagsstämman har fri dispositionsrätt,² emissionen af nya aktier, utan inbetalning å dessa aktier, är blott ett annat uttryck för detta arrangemang, som alltså i rättsligt hänseende innebär, dels att den bolagsstämman förut tillkommande friheten att disponera öfver berörda besparade vinstmedel upphäfves, dels att detta sker på ett sådant sätt, att nya aktier måste emitteras. Det är detta senare moment i arrangemanget, som är det specifika för gratisaktieemissionen, ty bolagsstämmans frihet att disponera öfver sparade vinstmedel kan upphävas utan att emission af nya aktier äger rum, nämligen genom att öfverföra dessa medel till reservfonden i stället för till aktiekapitalet. I detta sistnämnda fall blir inskränkningen af bolagsstämmans frihet öfver besparade vinstmedel det enda rättsliga innehållet i arrangemanget. Vid emission af gratisaktier tillkommer ett nytt rättsligt moment, nämligen att den rätt, som de förutvarande *aktierna* representera, minskas, i det enhvar dylik aktie kommer att representera en mindre andel i bolaget än förut. Det är för att förhindra, att denna

¹ Där icke alla aktier medföra samma rätt, skall förhållandet vara ordnad genom bolagsordningen. Se §§ 6, 17, 91, 92.

² Naturligtvis inom de af lag och bolagsordning uppdagna gränser.

verkan skulle ha till nödvändig följd, att de förutvarande *aktieägarnas* andelar i bolaget minskas, som aktielagen ger de förutvarande aktieägarna ofvan berörda rätt att af de nyemitterade aktierna utfå en mot enhvars förutvarande aktieinnehaf proportionell del. Men denna bestämmelse gör, att, när besparade vinstmedel öfverföras till *aktiekapitalet*, verkan på de förutvarande *aktieägarnas* rätt ej blir annan än den som skulle inträdt, om vinstmedlen i stället öfverförts till reservfonden. Då vidare bolagets tillgångar hvarken minskas eller ökas genom öfverföringen af vinstmedel till aktiekapitalet, blir den enda väsentliga *real*a verkan äfven i detta fall, att bolagsstämman's dispositionsrätt öfver de ifrågakvarande vinstmedlen upphäfves. Aktieägarnas rättsställning i förhållande till bolaget blir i öfrigt *realiter* oförändrad, och deras inbördes rättsförhållande med afseende å bolaget förblir helt och hållet oberördt. Den enda ändringen beträffande aktierna är, att en gifven kvotdel af bolaget kommer att representeras af ett större antal aktier än förut, utan att detta i och för sig får någon annan rättslig betydelse. Man kan sålunda säga, att emitterandet af gratisaktier blir utan *egentlig* rättslig verkan.

Hvad därefter den *ekonomiska* verkan af emission af gratisaktier angår, så består denna däri, att de förutvarande aktiernas värde minskas, och detta sker i den proportion som anges af de nya aktiernas antal i förhållande till de förutvarandes antal. Resultatet blir alltså *ekonomiskt* sedt detsamma, som skulle inträdt, ifall de förutvarande aktierna uppdelats i ett motsvarande större antal; visserligen hade i detta fall hvarje aktie kommit att lyda på ett mindre nominellt belopp än förut, men, såsom redan påpekats, har storleken af detta nominella belopp ingen *ekonomisk* betydelse i förevarande afseende. Om i ett aktiebolag, där aktiekapitalet är 3 mill. kronor, aktiernas antal är 3,000 och hvarje aktie sålunda lyder å 1,000 kronor, värdet pr aktie har stigit till 4,000 kronor, skulle, om 1,000 gratisaktier emitterades, aktiekapitalet stiga till 4 mill. kronor, hvarje aktie fortfarande lyda på 1,000 kronor samt värdet pr aktie sjunka till 3,000 kronor. Skulle i stället ingen nyemission af aktier ske, men de 3,000 förutvarande aktierna å nominellt 1,000 kronor pr aktie utbyttes mot 4,000 aktier å nominellt 750 kronor pr aktie, skulle de nya aktierna också ha ett värde af 3,000 kr. pr styck. Dessa differenser mellan de båda fallen skulle ju ej spela den ringaste roll i ekonomiskt afseende. Bolagets *bundna* fonder kunde ju i båda fallen bli lika stora; enda olikheten vore att fördelningen på aktiekapital och reservfond vore olika i de olika fallen. Men denna olikhet jämte den följd däraf, att vid lika antal aktier i de båda fallen det nominella beloppet pr aktie blir olika i de båda fallen, är ju ekonomiskt alldeles betydelselöst.

Man kan alltså ur ekonomisk synpunkt betrakta gratisaktier såsom utbrutna delar af de förutvarande aktier på grund af hvilkas innehaf gratisaktierna erhållits. Det s. k. förvärfvet af gratisaktier är sålunda icke

något verkligt förvärf. Om gratisaktie säljes, är detta sålunda detsamma som att, ifall gratisaktier icke hade utgifvits, en ideell del af förutvarande aktie sålts. Vinst å försäljning af gratisaktier är i grunden detsamma som vinst å försäljning af en ideell del af de förutvarande aktierna, och vinsten å försäljningen af gratisaktierna kan därför ej vara beskattningsbar, om vinsten å försäljningen af de förutvarande aktierna icke längre är beskattningsbar.

Regeringsrättens resolution den 16 mars 1917 angående beskattning af gratisaktier (Årsbok 1917 referat 21) kan rimligen endast få sin förklaring genom att den tolkas i öfverensstämmelse med denna åskådning. Det fall denna resolution gällde var, att en person, som innehade aktier, hvilka förvärfvats för mer än 5 år sedan, hade sålt gratisaktier, som erhållits på grund af innehafvet af förstnämnda aktier, men att denna försäljning skett *inom* 5 år från den tidpunkt, då dessa gratisaktier erhållits. Taxeringsmyndigheterna beskattade vinsten å gratisaktiernas försäljning på grund af att denna skett inom 5 år från det dessa aktier erhållits, men kammarrätten och regeringsrätten ansågo vinsten ej vara beskattningsbar. Hvarken kammarrättens eller regeringsrättens utslag är motiveradt, men det är tydligt, att de förutsätta giltigheten af följande två regler:

1) Om gratisaktier försäljas *inom* 5 år efter det *de* aktier förvärfvats, på grund af hvilkas innehaf gratisaktierna erhållits, är vinsten å försäljningen af gratisaktierna beskattningsbar realisationsvinst.

2) Om åter försäljningen af gratisaktierna sker 5 år eller mer efter det de förutvarande aktierna förvärfvats, är vinsten å försäljningen af gratisaktierna icke beskattningsbar realisationsvinst, och detta gäller sålunda äfven om denna försäljning skett *inom* 5 år efter det gratisaktierna erhållits.

Detta kan sammanfattas i följande regel: när skattskyldigheten för vinst å försäljning af förutvarande aktier upphör, så upphör också skattskyldigheten för vinst å försäljningen af gratisaktier, som erhållits på grund af förstnämnda aktier.

På detta sätt tolkas regeringsrättens utslag af regeringsrådet Palmgren i »Själfdeklaration» (12:te uppl. sid. 61), och rättsfallets rubrik i årsboken¹ anger ock samma tolkning.

Detta utslag kan sålunda ej ges den innebörden, att anledningen till skattefriheten skulle varit, att gratisaktier ej kunna anses vara förvärfvade genom köp eller kvasi-köp; ty med en sådan uppfattning skulle vinst å försäljning af gratisaktier *aldrig* vara beskattningsbar och sålunda icke heller i det fall att de aktier, på grund af hvilkas innehafvande gratisaktierna erhållits, förvärfvats inom 5 år innan gratisaktierna såldes.

¹ Rubriken lyder: »vinst å försäljning af gratisaktier i ett bolag, hvilka varit i säljarens ägo under mindre än fem år, men som tillfallit honom på grund af innehafda aktier i samma bolag, hvartill han varit ägare längre tid än fem år, icke hänförlig till beskattningsbar inkomst».

Men svårigheten består i att klargöra, huru detta köp af gratisaktier skett och hvad som därvid utgör köpeskillingen, eller rättare, hvilken uppfattning rörande dessa punkter som måste anses ligga till grund för regeringsrättens utslag.

Enligt den uppfattning, hvilken här ofvan gjorts gällande, skulle gratisaktierna betraktas såsom delar, utbrutna ur de förutvarande aktierna: gratisaktierna + de förutvarande aktierna *efter* gratisaktieutdelningen representera ekonomiskt precis detsamma, som de förutvarande aktierna *ensamma* gjorde före gratisaktiernas utdelande. Med denna åskådning blir det möjligt att betrakta gratisaktierna förvärfvade vid den tidpunkt, då de aktier förvärfvades, på grund af hvilkas innehaf gratisaktierna erhöles. Och häraf följer att skattskyldigheten för vinst å försäljning af gratisaktier upphör samtidigt med att skattskyldigheten för vinst å försäljning af de förutvarande aktierna upphör. Vidare kommer vederbörlig del af köpeskillingen för de förutvarande aktierna att bli köpeskillingen för gratisaktierna, så att, i den mån som gratisaktier erhållas, en del af köpeskillingen för de förutvarande aktierna öfverflyttas på gratisaktierna. Allt detta i full analogi med hvad som gäller för det fall, att de förutvarande aktierna hade uppdelats i ett större antal aktier. Skillnaden är blott den rent formella att, när uppdelningen sker, de förutvarande aktierna försvinna och ersättas med nya, som utgöra delar af de förutvarande aktierna, under det att vid gratisaktieemission de förutvarande aktierna förblifva formellt oförändrade, fastän de realiter degraderas till endast en bråkdel af hvad de representerade före gratisaktiernas utdelande.¹ Likheten mellan gratisaktieemission och delning af de förutvarande aktierna framträder också däri, att det är för aktieägarna fullkomligt likgiltigt, huru stort antalet gratisaktier blir; detta är lika likgiltigt som, när delning af aktier sker, i huru många delar aktierna uppdelas. Skola t. ex. 1 mill. kronor vinstmedel öfverföras så, att de bindas, och lyda aktierna i bolaget på 1,000 kr., kan, såsom redan omnämnts, detta förmedlas lika väl genom emission af 100 gratisaktier som genom 1,000 stycken,² utan att förutvarande aktieägarnas rätt eller ekonomiska intresse beröres af skillnaden. Enda verkan blir ju att, om de förutvarande aktiernas antal är 2,000, dessa aktier efter gratisaktieutdelningen komma att utgöra i ena fallet $\frac{20}{21}$ af hvad de förut betydde, i andra fallet blott $\frac{2}{3}$. Men då de förutvarande aktieägarna få alla gratisaktierna till proportionell delning, betyder denna skillnad intet alls.

¹ Jfr motiveringen af Svea Hofrätts af Högsta Domst. fastställda dom den 12 juli 1907 (N. J. A. 1908 sid. 244) rörande frågan om gratisaktier, som tillfallit en kapitalfond, skulle kunna anses såsom afkastning af fonden, hvilket i domen förnekades på grund af att »med hänsyn till det sätt hvarpå de nya aktierna tillkommit» fondens kapitalvärde icke förändrats genom tillförandet till densamma af gratisaktierna.

² I förra fallet öfverföras 100,000 kr. till aktiekapitalet och 900,000 kr. till reservfonden, i senare fallet hela beloppet till aktiekapitalet.

Med denna uppfattning af förhållandet mellan gratisaktier och de ursprungliga aktierna föreligger det alltså i alla för föreliggande fråga relevanta afseenden fullständig likhet mellan följande tre företeelser:

1) Öfverföring af vinstmedel till aktiekapitalet jämte utdelning af gratisaktier (hvarvid alla aktier lyda å samma nominella belopp som förut).

2) Öfverföring af vinstmedel till reservfonden och uppdelning af de förutvarande aktierna i ett större antal, men å proportionellt mindre nominellt belopp lydande aktier.

3) Öfverföring af vinstmedel till reservfonden, utan att de förutvarande aktierna uppdelas.

Företeelserna 1) och 2) äro ju i allt för denna fråga betydelsefulla alldeles lika: a) det *bundna* fondkapitalet ökas i båda fallen med samma belopp; b) aktiernas antal ökas också med samma belopp, så att hvarje aktie kommer att representera en mindre andel i bolaget än förut. Olikteterna mellan de båda företeelserna äro blott a) att vinstmedlen öfverföras till olika fonder, men då de därigenom bindas vid bolaget med lika starka band, kan denna olikhet ej ha någon betydelse; b) att aktiernas nominella belopp minskas i fallet 2) men ej i fallet 1), men detta har, såsom förut visats, ej någon real betydelse. Företeelserna 2) och 3) äro också i allt väsentligt lika, och detsamma gäller på grund häraf också om företeelserna 1) och 3). Dessa likheter göra, att vinst å försäljning af gratisaktier endast är beskattningsbar, om vinst å försäljning af de förutvarande aktierna, som berättigat till gratisaktierna, är beskattningsbar.

Resultatet blir sålunda, att så snart en person innehaft aktier i ett bolag i 5 år, kan vinst å försäljning af gratisaktier, hvilka han erhåller på grund af innehafvet af de förstnämnda aktierna, icke blifva beskattningsbar realisationsvinst.

Jag öfvergår härefter till frågan om beskattning af vinst å försäljning af aktier, som förvärfvats genom nyteckning i redan befintligt aktiebolag på grund af innehaf af förutvarande aktier i samma bolag.

Principen att, då i ett bolag nya aktier utgifvas, detta endast med hvarje aktieägares samtycke må leda till minskning af den andel i bolaget han redan förvärfvat, upprätthålles ej med lika stränghet beträffande dessa aktier, som i fråga om gratisaktier, i det att beträffande de förra principen endast gäller då inbetalningen å aktierna skall ske i penningar, ej då den skall ske med annan egendom. I verkligheten innebär detta ej egentligen någon olikhet, ty förutsättningen för gratisaktiers utdelande är ju, att vinstmedel besparats åt bolaget, hvilket ju motsvarar det fall beträffande aktier med inbetalning, då denna inbetalning skall ske med penningar. M. a. o. beträffande emitterandet af gratisaktier finnes ej något fall motsvarande betalning af aktier medelst annat än penningar.

Den egentliga skillnaden mellan dessa båda slag af aktieemissioner

blir alltså, att det vid det ena slaget skall ske en inbetalning till bolaget för aktierna.

Denna inbetalning kan ej betraktas såsom köpeskilling för de nyemitterade aktierna i samma bemärkelse som inbetalning å aktier vid ett bolags bildande utgör köpeskilling för dessa aktier enligt den uppfattning, som måste anses ligga till grund för regeringsrättens sid. 296 omnämnda praxis. Ty vid ett aktiebolags bildande förvärfvas ju för dessa inbetalningar andelar i bolaget, men i ett redan förefintligt aktiebolag äro ju alla andelarna redan placerade då aktiekapitalet ökas och de nya aktierna emitteras; dessa nya aktier representera därför andelar, som förut representerats af de förutvarande aktierna. När en ägare af förutvarande aktier gör inbetalning för så stor del af de nyemitterade aktierna, som motsvarar hans förutvarande innehaf af aktier, skulle denna inbetalning, om den betraktades såsom köpeskilling för de nyemitterade aktierna, bli köpeskilling för andel i bolaget, som köparen redan förut förvärfvat.

När aktiekapitalet ökas genom öfverföring af vinstmedel till aktiekapitalet och de på grund häraf emitterade aktierna utdelas till aktieägarna i proportion till deras innehaf af förutvarande aktier, blir hvarje aktieägars andel i bolaget oberörd af denna emission af nya aktier och han kan ej anses genom dessa transaktioner ha gjort något nytt förvärf af andel i bolaget.

När aktiekapitalet skall ökas genom inbetalning af penningar, skola äfven de på grund häraf emitterade aktierna fördelas på aktieägarna i proportion till dessas innehaf af förutvarande aktier,¹ såvida dessa förklara sig villiga att fullgöra de föreskrifna inbetalningarna. När aktieägare förklarar sig härtill villig, blir hans andel i bolaget oberörd af denna emission af nya aktier. I detta fall kan, lika litet som vid gratisaktieutdelningen, aktieägaren anses ha gjort något nytt förvärf af andel i bolaget.

Den roll som inbetalningen för nyemitterade aktier i redan förefintligt bolag spelar är därför, när det gäller det antal aktier som aktieägare har rätt att erhålla på grund af sitt förutvarande aktieinnehaf, en annan än att vara köpeskilling för dessa aktier. Denna roll kan i korthet anges vara att möjliggöra ökning af bolagets tillgång på kapital i trots af att aktieägare, som fullgjort alla honom på grund af aktieteckning åliggande inbetalningar, ej är skyldig att tillskjuta något ytterligare (48 §). Rätten att besluta om ökning af aktiekapitalet tillkommer bolagsstämman. Såvida denna ökning håller sig inom det för bolaget bestämda maximikapitalet, erfordras för beslut härom endast enkel majoritet. I annat fall är det en förutsättning för ökningen, att bolagsordningen ändras så att den medger densamma och härför erfordras kvalificerad majoritet. För ökningen fordras sålunda icke samtycke af alla aktieägare, och icke heller har aktieägare vetorätt härvidlag.¹

¹ Jag erinrar om att jag här endast behandlar det fall, att alla aktier ha lika rätt.

² Se 91 § aktielagen. För vissa ändringar af bolagsordningen — de i 91 § första stycket nämnda — fordras samtycke af alla aktieägare. Med afseende å de i andra stycket

De särskilda aktieägarna komma sålunda, när ökning af aktiekapitalet beslutits af bolagsstämman, i valet mellan att göra de af bolagsstämman föreskrifna inbetalningarna eller att få sina andelar i bolaget minskade.

När nyemitterade aktier i gammalt bolag tilldelas personer, som icke förut äro aktieägare, bör naturligtvis inbetalningen för dessa aktier bestämmas så, att den blir lika med aktiernas verkliga värde. Att utrona detta värde är ju ofta en ganska svårlöst uppgift, men den måste dock så godt ske kan lösas.

Är det åter fråga om att bestämma den inbetalning, som förutvarande aktieägare skola göra för de nyemitterade aktier, som skola tilldelas dessa aktieägare på grund af deras innehaf af förutvarande aktier, finnes icke detta skäl att bestämma inbetalningen efter denna norm och det är i allmänhet lämpligt att sätta inbetalningen lägre än de nya aktiernas verkliga värde. Ty därigenom vinnes säkerhet för att de förutvarande aktieägarna teckna det antal nya aktier, hvartill de äro berättigade, hvilket ju för finansieringen af kapitalökningen är af största vikt. Äfven detta förhållande visar, att den inbetalning, som förutvarande aktieägare ha att göra för de aktier, hvartill de såsom sådana äro berättigade, icke kan betraktas såsom köpeskillning för de nya aktierna.

Skillnaden mellan emission af gratisaktier och af aktier mot inbetalning är för öfrigt ej egentligen af väsentlig art. Vid emissionen af de förra finnes full motsvarighet mot inbetalningen å de senare, nämligen i innehållande af vinst, som skulle kunnat utdelas till aktieägarna, och som är den nödvändiga förutsättningen för emissionen af gratisaktier. Om ett bolag skall öka sitt fondkapital, kan det ju betraktas som en smaksak, om bolaget väljer att innehålla en del af vinsten eller att utdela hela vinsten men inbjuda till ny aktieteckning.¹ I båda fallen sker ju en ökning

nämnda fordras att de biträds af samtliga på bolagsstämman röstande och att dessa representera minst $\frac{3}{4}$ af hela aktiekapitalet. Men ökning af aktiekapitalet hör ej till dessa ändringar, utan därom gäller i allmänhet fjärde stycket, som icke kräver *enstämmighet* bland de röstande utan blott kvalificerad majoritet. I fall aktier med olika rätt finnas, gälla fordringarna i tredje stycket, som äro strängare än fjärde styckets, men dock icke gå ut på enstämmighet bland de röstande; lagrådet hade dock föreslagit enstämmighet bland de röstande för detta fall.

¹ Med den omfattning, aktiebolagsformen vunnit, härrör väl större delen af aktiebolagens fondkapitalökningar ur aktiebolagens egna vinster. Att aktiebolagen innehålla en del af sina vinster för kapitalökning, är då den enklare och naturligare anordningen; att först utdela hela vinsten och sedan öka bolagets tillgångar genom ny aktieteckning är ju en omväg. Denna omväg kan bli nödvändig, därför att alla aktieägare i ett bolag icke kunna eller ej vilja spara lika mycket. Sistnämnda förhållande behöfver dock ej hindra att vinsten i betydande grad icke utdelas utan bevaras åt bolaget; de aktieägare, som icke kunna spara i motsvarande grad, få då sälja en del af sina aktier. — För öfrigt händer det ju, att bolag med stora vinster ej ha behof att öka sina tillgångar med mer än någon del af vinsten, medan andra bolag ha behof af mer ökning af sina tillgångar än som kan ske genom innehållande af vinst. I dylika fall blir utdelning af vinst från de förra nödvändig, hvilken vinst då delvis kommer att användas till aktieteckning i andra bolag.

af resp. bolags behållna tillgångar vid sidan af emissionen af nya aktier. Enda skillnaden är att i förra fallet ökningen af bolagets behållna tillgångar sker successive, i den mån vinsten intjänas, i senare fallet däremot mer koncentreradt, under en kortare tidsperiod; men denna skillnad är ju ej väsentlig.²

Äfven beträffande mot inbetalning nyemitterade aktier, som erhållits på grund af innehafvet af förutvarande aktier, bör alltså den åskådning tillämpas att dessa nya aktier, i fråga om skattskyldigheten för realisationsvinst, betraktas såsom ur de förutvarande aktierna utbrutna delar. När aktieägare, som på ofvannämnda grund förvärfvat dylika nya aktier, säljer dessa, bör alltså vinst å denna försäljning ej betraktas såsom beskattningsbar realisationsvinst, om vinst å försäljningen af samma aktieägars förutvarande aktier i bolaget, på grund af hvilka de nya aktierna erhållits, ej längre är beskattningsbar.

Af det anförda följer ock, att beträffande beräkandet af köpeskillingen för de här ifrågakvarande gamla och nya aktier skall gälla, att allt som utgifvits för dessa gamla och nya aktier betraktas såsom för dem *gemensam* förvärfskostnad. Detta blir ju en nödvändig konsekvens af att de nya aktierna äro att betrakta såsom ur de förutvarande aktierna utbrutna delar.

¹ I båda fallen gäller att värdet af aktierna ökas med dessa tillskott till bolagets behållna tillgångar, men att denna värdeökning sker successive i förra fallet, mer på en gång i det senare.